

جلسه ۱۷۶ (چهارشنبه) ۹۱/۹/۲۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیخ اعظم انصاری (ره) بعد از ذکر اقوال مذکور در مسئله ضمان قیمی و ذکر مدارک آنها وارد بحث بدل حیلولة می شود و می فرماید : « ثمَّ إِنَّهُ لَا عِبْرَةَ بِزِيَادَةِ الْقِيَمَةِ بَعْدَ التَّلْفِ عَلَى جَمِيعِ الْأَقْوَالِ ، إِلَّا أَنَّهُ تَرَدَّدَ فِيهِ فِي الشَّرَائِعِ ، وَ لَعَلَّهُ كَمَا قِيلَ (اشاره به کلام شهید ثانی در لمعة) مِنْ جِهَةِ اِحْتِمَالِ كَوْنِ الْقِيَمِيِّ مَضموناً بِمِثْلِهِ ، وَ دَفَعَ الْقِيَمَةَ إِنَّمَا هُوَ لِإِسْقَاطِ الْمِثْلِ ، وَ قَدْ تَقَدَّمَ أَنَّهُ مُخَالَفٌ لِإِطْلَاقِ النُّصُوصِ وَ الْفَتَاوَى » .

به این کلام شیخ اشکال وارد است زیرا همان طور که عرض کردیم در بحث ضمان قیمی مبانی مختلفی وجود دارد و این کلام شیخ با همه مبانی جور در نمی آید بلکه فقط طبق مبانی کسانی که یوم التلف را میزان می دانند فرمایش شیخ درست است زیرا اینها می فرمایند در قیمیات قیمت مضمون است منتهی مادامی که عین موجود است باید خود عین پرداخت شود اما لو تلف العین باید قیمتش پرداخت شود ، به عبارت دیگر ضمان در اینجا تعلیقی است یعنی لو تلف العین ضمان از

عین به قیمت تبدل پیدا می کند پس قیمت یوم التلف میزان است .

اما طبق مبانی کسانی که یوم الأداء را میزان می دانند فرمایش شیخ درست نیست زیرا در این صورت اگر عین بعد از تلف تا یوم الأداء ترقی قیمت داشته باشد بحساب می آید و مضمون خواهد بود که این مبنا با فرمایش شیخ منافات دارد .

حضرت امام (ره) در ص ۵۹۳ از جلد اول کتاب بیعشان می فرماید : « ثمَّ إِنَّ الْإِعْتِبَارَ فِي الْقِيَمَةِ وَإِنَّمَا أَنْ يَكُونَ بِيَوْمِ الْأَدَاءِ وَ هَذَا هُوَ الْأَقْوَى لَوْ قُلْنَا بِأَنَّ الْعَيْنَ فِي الْمَضمونات عَلَى الْعَهْدَةِ...إِلَى آخِرِ كَلَامِهِ » ، منتهی امام (ره) کلام شیخ انصاری که فرموده : « ثمَّ إِنَّهُ لَا عِبْرَةَ بِزِيَادَةِ الْقِيَمَةِ بَعْدَ التَّلْفِ » را نیز تأیید کرده که این با مبانی ایشان که یوم الأداء را میزان می دانستند منافات دارد و جور در نمی آید ، البته حضرت امام (ره) بعد از چندین صفحه بحث از این نظرشان (یوم الأداء میزان است) برگشتند و فرمودند که یوم التلف میزان است و همچنین ایشان در تحریر الوسيلة فرمودند أحوط وجوبی تراضی است در ما به التفاوت بین یوم الغصب و یوم الأداء و آیت الله خوئی نیز در

منهاج الصالحین فرمودند : « الأحوط استحباباً التسالم من يوم غضبه إلى يوم أدائه » و ما نیز عرض کردیم که أعلى القیم من حین الغضب إلى يوم الأداء میزان است زیرا ترقی قیمت سوقیه عرفاً مضمون می باشد و در نظر أهل عرف مالیت و ارزش دارد ، بنابراین فرمایش شیخ انصاری به صورت کلی درست نیست بلکه باید طبق مبانی که در مسئله وجود دارد بحث شود که ما عرض کردیم طبق مبانی کسانی که يوم التلف را میزان میدانند فرمایش شیخ درست است اما طبق مبانی کسانی مثل سید فقیه یزدی و آخوند خراسانی و هدایة الطالب و عده ای دیگر که فرمودند خود عین در ذمه باقیست إلى يوم الأداء و یا طبق مبانی کسانی که فرمودند أعلى القیم من حین الغضب إلى يوم الأداء میزان است کلام شیخ درست نیست ، پس هرکس باید طبق مبانی خودش قضاوت کند و یکی از موضوعات بسیار مهم برای ما طلبه ها اتخاذ مبنا می باشد یعنی ما باید در هر موضوعی برای خودمان مبنا اتخاذ کنیم و بعد طبق مبانی خودمان بحث کنیم ، آیت الله العظمی بروجردی (ره) می فرمودند من وقتی از اصفهان به نجف رفتم در تمام مسائل برای خودم مبنا داشتم ، علی ای حال باید مسئله طبق مبانی مورد بررسی قرار بگیرد .

مطلب دیگری که شیخ انصاری (ره) مطرح کرده این است که : « ثمَّ إنَّ ما ذکرنا من الخلاف إنّما هو فی ارتفاع القيمة بحسب الأزمنة ، و أمّا إذا كان بسبب الأمکنة ، كما إذا كان فی محلّ الضمان بعشرة ، و فی مکان التلف بعشرين ، و فی مکان المطالبة بثلاثین ، فالظاهر اعتبار محلّ التلف ؛ لأنّ مالیه الشیء تختلف بحسب الأماكن ، و تدارکها بحسب مالیتها . »

مثلاً فرض کنید معامله ی فاسدی که حکم غضب را دارد در قم صورت گرفته ولی مشتری مال را به اصفهان برده و تلف کرده و سپس در اهواز با طلبکار برخورد کرده ، قیمت مال در هر سه مکان متفاوت می باشد ، حالا ما باید ببینیم قیمت کدام مکان معتبر می باشد؟ که شیخ انصاری فرمودند : « فالظاهر اعتبار محلّ التلف » ، منتهی ما عرض می کنیم که این مطلب نیز طبق مبانی که در مسئله وجود دارد باید مورد بررسی قرار بگیرد ، که بماند برای روز شنبه إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی

محمد وآله الطاهیرین